ויטע אשל בבאר שבע

ד"ה ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם · ש"פ וירא, כ' מרחשון ה'תשמ"ז

הנחה בלתי מוגה — דבר מלכות, ש"פ וירא ה'תשמ"ז. הנוסח כפי שנדפס, וכל קטע מלווה ב"ביאור" קצר. אין זו תרגום.

אותו קביעות, ארבעים שנה אחר־כך: ש"פ וירא, כ' מרחשון — ה'תשמ"ז וה'תשפ"ז.

Prepared by Shimon Rosenberg · shimon@reshimu.ai

א מדוע פסוק זה בשבת זו

הפסוק שבפרשה הוא "ויטע אשל בבאר שבע". השבת היא יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב, והוא כתב מאמר על פסוק זה. השאלה הראשונה אינה מה פירוש הפסוק אלא למה מאמר זה יצא לאור דווקא עכשיו.

התשובה: בדורנו נדרשת הפצת המעיינות לחוץ עד שאין חוץ מחוצה לו, ולכך צריך כח מלמעלה, והוא נמשך על־ידי גילוי אור חדש. המשל של המלך המוציא אוצרות שצבר ולא השתמש בהם מלמד שהאור החדש אינו בריאה חדשה אלא אוצר שהיה גנוז ונגלה בשעת הצורך הגדול ביותר.

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם[1]. ומביא בעל "יום ההולדת" במאמרו על פסוק זה (דשנת תר"ן[2]) שזכה דורנו ונדפס ויצא־לאור לפני שבת זו [כמו עוד כמה ספרי חסידות שזכה דורנו ויצאו־לאור בו,

> **ביאור:** מביא את מאמר הרש"ב על פסוק זה, שנדפס לפני שבת זו.

דיש לומר הביאור בזה, כי מכיון שבזמן זה צריכה להיות הפצת המעיינות חוצה לחוצה שאין חוצה מחוץ הימנו, לפיכך צריכה להיות על זה נתינת כח מלמעלה על־ידי גילוי אור חדש, וכמבואר בדרושי ההילולא[3] שהמלך מבזבז האוצרות שאצר ולא השתמש בהם וכו', ונותנם על־ידי פקידי החיל לאנשי החיל כו'],

> **ביאור:** הטעם: בדורנו צריכה להיות הפצת המעיינות לחוצה לחוצה, ולכך נצרך כח מלמעלה על־ידי אור חדש (כמשל המלך והאוצרות).

בקיצור

הפצת המעיינות לחוץ מצריכה כח מלמעלה בדרך של אור חדש; הדפסת המאמר היא חלק מגילוי זה.

ב עשר נטיעות וערב שביעית

המשנה בשביעית (פ״א מ״ו) קובעת: עשר נטיעות מפוזרות בבית סאה — חורשים את כל בית הסאה בשבילן עד ראש השנה. הזהר מפרש את העשר נטיעות כעשר ספירות, אשר ה׳ נוטע אותן במקום הנקרא ״ערב שביעית״.

פירוש הדבר: המשכה וחיבור של העשר ספירות דאצילות עם ספירת המלכות, שהיא ענין השביעית.

דאיתא בזהר (בהשמטות לחלק א׳[4]) תא־חזי עשר נטיעות (כדאיתא במשנה[5] עשר נטיעות כו׳ מותר לחרוש כו׳ בשבילן בערב שביעית עד ערב ראש־השנה) כו׳ אינון עשר נטיעות דנציב קודשא־בריך־הוא, דהא אחיד להון בההוא

> **ביאור:** הזהר: עשר נטיעות — כפי שבמשנה — הן אלו שנטע הקב״ה ו״אחיד להון״ בערב שביעית.

אתרא דאיקרי ערב שביעית, הינו המשכת וחיבור העשר ספירות עם ספירת המלכות שהוא ענין שנה השביעית (וערב שביעית).

> **ביאור:** הכוונה: המשכה וחיבור של העשר ספירות עם המלכות, שהיא ענין השביעית.

בקיצור

העשר נטיעות הן עשר הספירות, והן מתחברות עם המלכות בערב שביעית.

ג שנת השמיטה כשבת

במדרש (ויק"ר כט, יא): "כל השביעין חביבין" — שנים, ימים, ועוד. לכן שנת השמיטה היא כשבת, ושניהם ענין ספירת המלכות.

ההפרש: בשבת עולים כל העולמות ולכן שובתים מכל מלאכה, ואילו בשביעית העליה היא רק עד המלכות — הנקראת "ארץ" ו"אדמה" — ולכן השביתה רק מעבודת האדמה.

וכמבואר במאמר שם בארוכה, דשנה השביעית (שמיטה) היא כמו שבת [וכדאיתא במדרש[6] (הובא בהמשך ההילולא[7]) כל השביעין חביבין כו' בשנים שביעי חביב כו' בימים שביעי חביב כו'], ולכן כשם ששבת ענינה הוא ספירת המלכות, על־דרך זה הוא בשנה השביעית.

> **ביאור:** שנת השמיטה היא כשבת, ושבת היא ספירת המלכות — וכך גם השביעית.

ומכל־מקום יש הפרש ביניהם, דבשבת היא עליית כל העולמות, ולכן אז השביתה היא מכל המלאכות, מה־שאין־כן בשביעית השביתה היא רק מעבודת האדמה, משום שאז העליה היא רק עד ספירת המלכות, דהאדמה היא בחינת עצם

> **ביאור:** ההפרש: בשבת עליית כל העולמות ושביתה מכל מלאכה; בשביעית עליה עד המלכות בלבד ולכן שביתה מעבודת האדמה בלבד.

המלכות. וזהו ענין עשר נטיעות הקשורות עם השנה השביעית, הינו המשכת העשר ספירות בספירת המלכות.

> **ביאור:** וזהו ענין העשר נטיעות הקשורות עם השביעית: המשכת העשר ספירות במלכות.

בקיצור

שבת ושמיטה שתיהן מהמלכות; בשבת עולים כל העולמות, בשמיטה רק האדמה.

ד"ויטע אשל בבאר שבע" — עשר נטיעות

"אשל" בפשטות הוא אילן, והוא זעיר אנפין דאצילות, שכולל את כל העשר ספירות. הלשון "אשל" ביחיד כי אצילות הוא עולם האחדות.

"באר שבע" היא המלכות — הבאר היא המקבלת, ו"שבע" היא השביעית; ופירוש הכתוב: המשכת העשר ספירות במלכות.

וזהו גם מה שכתוב ויטע אשל בבאר שבע, ויטע אשל הוא ענין עשר נטיעות הנ"ל, כי אשל בפשטות הוא אילן (כפירוש האבן־עזרא ועוד פשטני המקרא), דקאי על זעיר־אנפין דאצילות שהוא בחינת צומח דאצילות[8] והוא כולל כל העשר ספירות

> **ביאור:** "ויטע אשל" הוא העשר נטיעות: אשל בפשטות אילן, זעיר אנפין דאצילות, הכולל את כל העשר ספירות.

דאצילות, עשר נטיעות [ומה שכתוב ויטע אשל לשון יחיד, הוא משום שאצילות הוא עולם האחדות, כמבואר במאמר[9]], ו"באר שבע" היא ספירת המלכות, והיינו המשכת העשר ספירות בספירת המלכות.

> **ביאור:** הלשון "אשל" ביחיד כי אצילות הוא עולם האחדות; "באר שבע" היא המלכות — והיינו המשכת העשר ספירות במלכות.

בקיצור

אשל הוא אילן אחד שכולל את כל העשר ספירות; באר שבע היא המלכות שבה הן נמשכות.

ה האשל כפונדק — אכילה, שתיה, לויה

על שני הפירושים האחרים בפסוק — פרדס ופונדק — הפרדס מתקשר בפשטות לעשר נטיעות. הפונדק מבואר בראשי־התיבות של "אשל": אכילה, שתיה, לויה.

אכילה ושתיה הן ענין פנימי — עבודת התורה והמצוות הנקלטות באדם. לויה היא ענין מקיף, שמלווה את האדם גם כשהוא יוצא לחוץ, כמו "ה' צלך".

אם ה"ל" היא לינה, המקיף הוא מקיף של בית; ואם היא לויה, זה מקיף דמקיף — מקיף מיוחד שנצרך לעבודה בחוץ.

והנה נוסף על פירוש הפשוט הנ"ל איתא[10] (והובא בפירוש רש"י) עוד ב' פירושים בפסוק זה. חד אמר פרדס שיש בו ריבוי פירות (כמפורש במאמר), וחד אמר פונדק לאכסניא ובו כל מיני פירות. דלהפירוש שאשל הוא פרדס, מבואר גם כן בדרושים שזהו ענין עשר נטיעות הנ"ל. אמנם בפירוש השני שהוא

ביאור: עוד שני פירושים בחז"ל: פרדס (שגם הוא ענין העשר נטיעות) ופונדק, שמבוארו בראשי־התיבות של "אשל".

פונדק, מבואר בדיבור־המתחיל זה דשנת תר"ל[11] (שהמאמר של בעל "יום ההולדת" דשנת תרמ"ח (שנדפס גם כן בספר הנ"ל[12]) מיוסד עליו) בביאור הראשי־תיבות[13] אשל, אכילה שתיה לויה, דיש בזה ב' סוגים. סוג אחד הוא אכילה ושתיה, שהם ענינים פנימיים. והסוג

ביאור: אכילה ושתיה — ענין פנימי; לויה — ענין מקיף.

השני הוא לויה שהוא ענין מקיף, דגם כשיוצא לחוץ, מכל־מקום הרי הוא מלוה אותו באופן של מקיף, ועל־דרך מה שכתוב[14] הוי' צלך גו', שמלוה אותו ושומר עליו. ובעבודת האדם, הנה אכילה ושתיה היא עבודת התורה ומצוות דהינו עבודה פנימית, ולויה היא העבודה דמקיפים כו'. ויש להוסיף עוד בזה, שבזה גופא יש ב'

ביאור: בעבודת האדם: אכילה ושתיה היא עבודת התורה והמצוות, ולויה היא עבודת המקיפים.

אופנים. דלפי אופן אחד, הל' דתיבת אשל הוא ראש־תיבת לינה[15], שגם שייך לפונדק ובית שהוא מקיף, אבל מכל־מקום הרי זה מקיף דבית. מה־שאין־כן לפי האופן דל' הוא ראש־ תיבת לויה, הרי זה מקיף דמקיף, בחינת הוי' צלך, שזהו מקיף מיוחד שצריכים בשביל העבודה בחוץ.

ביאור: אם ה"ל" לינה — מקיף דבית; אם לויה — מקיף דמקיף, בחינת "ה' צלך", הנצרך לעבודה בחוץ.

בקיצור

אכילה ושתיה הן פנים, לויה היא מקיף; העבודה בחוץ צריכה את המקיף דמקיף.

ו "תחת האשל ברמה" — דוד, א־ל עולם וגאולה

במדרש רבה דעה נוספת: "ושאול יושב בגבעה תחת האשל ברמה" — "ברמה" היא עתיק יומין, כמו "רמה קרני". וכפי שאומרת הגמרא (כריתות ו, א), "רמה קרני" קאי על מלכות דוד, שהיא נצחית כי נמשח בקרן.

מכאן הקשר לסוף הפסוק: "א־ל עולם" הוא גם לשון נצחיות — מלכות נצחית דדוד.

והסיום: על־ידי העבודה בכל הענינים האלה באים בקרוב ממש לשלימות קיום המצוות — "הקיצו ורננו שוכני עפר" — ובעל יום ההולדת, נשיא דורנו וכל הצדיקים בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה על־ידי דוד מלכא משיחא.

והנה במאמר דתר"ן שם מסיים שיש עוד דעה במדרש רבה[16] בענין אשל, על־פי מה שכתוב בשמואל א' קרוב לסופו[17] ושאול יושב בגבעה תחת האשל ברמה, דבחינת ברמה קאי על "עתיק יומין", כמו שכתוב[18] רמה קרני

ביאור: במדרש רבה עוד דעה: "האשל ברמה" — "ברמה" קאי על עתיק יומין, כמו "רמה קרני".

(כמבואר ב"אור התורה"[19]). ועל־פי־זה יש לקשר זה גם עם סיום הכתוב ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם. דהנה איתא בגמרא[20] דמה שכתוב רמה קרני, קאי על מלכות דוד שהיא מלכות נצחית משום שנמשח בקרן. וזהו גם

ביאור: "רמה קרני" היא מלכות דוד, מלכות נצחית כי נמשח בקרן.

ענין ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם, כמבואר בדיבור־המתחיל הנ"ל דתר"ל[21] שם, דנוסף לענין א־ל עולם כפשוטו, ונוסף להפירוש א־ל עולם ולא א־ל העולם שאלקות ועולם כולא חד, ובאופן דאין עוד מלבדו, הרי יש עוד פירוש בזה, דיש לומר דמה שכתוב עולם הוא לשון נצחיות, דזהו ענין מלכות נצחית דדוד.

ביאור: והקשר לסוף הפסוק: "א־ל עולם" — גם לשון נצחיות, מלכות נצחית דדוד.

וזהו ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם, דעל־ידי העבודה בכל הענינים הנ"ל דתורה ומצות ומקיפים וכו', באים בקרוב ממש לשלימות קיום המצות שיהיה כמצות רצונך, והקיצו ורננו שוכני עפר[22] ובעל "יום ההולדת" בתוכם, ונשיא דורנו וכל הצדיקים בתוכם, ובפרט האבות, ואין קורין אבות אלא לשלשה[23], בגאולה האמיתית והשלמה במהרה בימינו ממש על־ידי דוד מלכא משיחא.

ביאור: הסיום: על־ידי העבודה באים בקרוב ממש לשלימות קיום המצוות ולגאולה האמיתית והשלימה על־ידי דוד מלכא משיחא.

בקיצור

"רמה" היא עתיק יומין ומלכות דוד הנצחית; העבודה מביאה לגאולה על־ידי משיח בן דוד.

מראי מקומות

מראי המקומות כפי שנדפסו (הערות 1–23), עם סימון: נבדק = נפתח ונקרא; כפי שצוטט = מקור אמיתי שלא נבדק מקומו המדויק; לא נבדק = המראה אינו קריא בסריקה.

1	פרשתנו כא, לג	נבדק
2	סה״מ תרמ״ו־תר״ן [ע׳ …] ואילך. וראה גם אוה״ת וירא כרך ד תשנט, ב ואילך. שם תשסב, ב. תשסג, א ואילך. ועוד.	כפי שצוטט
3	סה״מ תש״י ע׳ 132	כפי שצוטט
4	רסא, ב	כפי שצוטט
5	שביעית פ״א מ״ו	נבדק
6	ויק״ר פכ״ט, יא	נבדק
7	סה״מ שם ע׳ 111	כפי שצוטט
8	תו״א/אוה״ת … ר, סע״א ואילך. ובכ״מ	לא נבדק
9	שם	כפי שצוטט
10	סוטה י׳, סע״א. ב״ר ספנ״ר	נבדק
11	סה״מ תר״ל ע׳ טז ואילך	כפי שצוטט
12	ע׳ קצה	כפי שצוטט
13	מדרש תהלים מזמור קי. פרש״י כתובות ח, ב	נבדק
14	תהלים קכא, ה	נבדק
15	ראה לקו״ש חט״ו ס״ע 501, ושנ״	כפי שצוטט
16	ב״ר שם	נבדק
17	כב, ו	נבדק
18	שמואל א, ב, א	נבדק
19	שם תשסה, ב	כפי שצוטט
20	כריתות ו, א. הובא באוה״ת שם	נבדק
21	בסופו ע׳ — יט	כפי שצוטט
22	ישעי׳ כו, יט	נבדק
23	ברכות טז, ב	נבדק

הערות נוסח (‡)

‡1 · עמ׳ א שו׳ 16–19: הקונטרס מקצר — חסר המשפט ״ופירוש עשר נטיעות היינו עשר ספירות דאצילות״ הנמצא בספר המאמרים ובתורת מנחם.

‡3 · עמ׳ ד שו׳ 5: בקונטרס ״דאין עוד מלבדו״; בנוסחים המאוחרים ״דאין עוד ואין עוד מלבדו״.

‡4 · עמ׳ ד שו׳ 13–14: בקונטרס ״בתוכם״ פעמיים; בנוסחים המאוחרים אחרי כל אחד מהשלושה.